

erdelyi élet

1935 XII. 1. — XXIV. évf. 34. sz. — 20

BCU Cluj / Central University Library-Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIV. EVF. 34. SZ.
1935 DECEMBER 1.

FŐSZERKESZTŐ :
G E L L E R Ö D Ö N

Fényképes igazolványokkal ellátott tudósítók és kiadóhivatali megbizottak: București, Cluj, Timișoara, Oradea, Brașov, Satu-Mare, T.-Mureș

Berlini levél:

„A gazdasági barométer bizonytalant mutat”

A német birodalmi konjunktúra-kutató intézet megállapítja, hogy 1933 és 1934 évek munkaszervezési programjai ugyszólván teljesen megvalósultak. Jelentésének további részében ezt mondja az intézet:

„A munkaszervezési program helyébe azonban azok a feladatok léptek, amelyek a véderő erejének visszaszerzéséből erednek”.

A községek és városok szükségmunkáit is tekintélyes mértékben lecsökkentik. Új munkaszervezési programokról már szó sincsen. Csupán az autótutak építése folytatódik, amit a birodalmi vasutak finanszíroznak. De ez az építés is olyan tempóban haladhat, amennyire a vasutak tulfeszített pénzügyi helyzete megengedi.

Ami már most a véderő erejének visszaszerzéséből eredő feladatokat illeti, vagyis a hadfelszerelési munkákat, — mondják a beavatottak — éppen olyan ritmusban folytatódnak, mint ahogyan eddig folytak. Ugyanakkor ellentmond ennek a nehézipar bizonyos kiválóságainak mellőzése. Ezek az iparmágnások igen pesszimisztikusnak látják a nehézipar közeli jövőjét.

„A gazdasági barométer bizonytalant mutat”

jelentí Klöckner titkos tanácsos, aki magas pozícióban lévén, bizonyára tudja, merre hajlik a gazdasági barométer. Miután a nehézipar a felszerelési ipar magva, gondterhes előretékitése olybá veendő, hogy körében az említett ritmusról egészen másként vannak informálva, mint ahogy a hivatalos kinyilatkozások el szeretnék hitetni. Itt is változás szellője érezhető. Mindentelől hallani lehet, hogy

a felépítés munkaszervezési programja ugyancsak vége felé közeledik

és ami megmarad, noha a kielégülés pontját még nem sikerült elérni, azt egyedül a jövőbeli felszerelési ipar fogja maga alá gyűrni. A tény az, hogy sok cégnél redukálták a hadfelszerelési rendeléseket, ami nem más, mint bevezetője egy nagyobb szabású leépítésnek.

Mindezt nem szabad félreérteni. Előbb-utóbb be kellett következnie számos gyár demobilizálásának, amelyek egész éven át, sokszor a tulajdonképeni termelésének elhanyagolásával az újjáépítés szolgálatában működtek, sokszor olyan intenzivitással, amelynek csak a háborus években most mása. Miként a háborus években történt, majdnem a legtöbb vas- és acélipari vállalat a hozzájuk tartozó nyersanyagiparral együtt részesült a felszerelési munkában. Új telepek létesültek, másokat kibővítettek, vagy máshová helyezték és ezzel az építőipar és a hozzá tartozó egyéb iparágak is bőséges keresethez jutottak.

Alig van kereskedelmi és ipari vállalkozás, amelyet ne érintett volna az újjáépítés és amely ebből hasznot ne húzott volna.

Ha azt mondjuk, hogy az utolsó két esztendő egész munka-komplexumának majdnem egyharmada a véderő újjáépítésén alapult, akkor nagyon is óvatos becsléssel állunk szemben. E megrendelések megszüntetésével, mégha fokozatosan is történik a leépítés, hatalmas hézagok fognak tátongani a munka-fronton, amelyek

okvetlenül maguk után fogják vonni az egész gazdasági élet súlyos visszaesését.

hacsak a gazdasági életnek adandó elixir elegendő lesz a tátongó hézagok áthidalására.

Vajjon meg fog-ez történni? Ez a nagy kérdés. Vajjon a hatalmas felszavarási akció tényleg annyira lendületbe hozta a gazdasági motort, hogy ez további hajtóanyagként mesterséges hozzáadása nélkül is tovább tud futni? Vajjon tényleg sikerült a nagy munka, amely Németországban a hatalom birtokosai előtt lebegett, hogy t. i. a válságok tengerében a prosperitás szigetét megalkossák?

Ez a kérdés sokkal több, mint egy nagy gazdasági probléma. Ez a kérdés mélyen a gyökerében fogja meg mindazt, ami a mai Német-

**Férfi és női szövetudjond-
ságok, divatselymek**
nagy választékban megérkeztek

Gyári
lerakat! **Serilana** Gyári
árak!

Minorita-palota

országban fennáll. Egyideig az volt a látszat, hogy a siker tényleg biztosítva van. Tavaly ősszel lassan és sokáig mozduló, majd hirtelen meredeken felcsapó konjunktúra felvirágoztatta az üzleti életet és ez a fellendülés az utolsó konjunkturás időkre emlékeztettek. A gyárak, a nagy- és kiskereskedelem telve volt munkával. A munkanélküliség rohamosan csökkent, hiány volt szakmunkásokban és pénz volt bőven a nép minden rétegében. A szórakozóhelyek zsúfoltak voltak és ömlött az adózás alól felmentett pezsgő. Röviden: az emberek éltek, másokat élni hagytak és megvolt a remény, hogy nemcsak így fog maradni, de még ennél is jobb lesz.

De már az évfordulóra bekövetkezett a reakció. A detailkereskedések forgalma megszappant, majdnem minden közszükségleti cikkben, de főként a ruházati és háztartásbeli cikkekben a kereslet csökkent.

A gazdasági földrengés nemsokára megrendítette a nagykereskedelmet is és továbbment a termeléshez.

A munkaidő megrövidült, a béreket és fizetéseket leszállították és így csökkent a fogyasztó néprétegek vásárló ereje és természetesen csökkent a fogyasztás is. Bámulatoan gyorsan rohanta meg ez a circulus vitiosus a maga bomlasztó hatásival a kereskedelmet és közlekedést. Ma a tavalyi őszi kereskedelmi felvirágzást a hivatalos nyilatkozatok „hőrcsög-időszaknak” nevezik, de az a tény, hogy a tavalyi konjunktúra minden közszükségleti cikkekre kiterjedt, főként romlandó fogyasztási cikkekre, amelyeket nem lehet hőrcsög módjára felhalmozni, olyan jelöli meg 1934 őszét, ami tényleg volt: a mesterséges konjunktúra emelkedés csúcspontjának a Harmadik Birodalomban.

A népnek a további fejlődésbe vetett bizalma sokkal nagyobb mértékben foszlott szét, mint ahogyan a tényleges gazdasági visszafejlődés ezt indokolta tette.

A reménykedők hatalmas táborából a gondolkodók tábora lett.

A nép egyre szélesbedő rétegeiben, amelyek eddig nem foglalkoztak a kérdéssel, most gondolkodni kezdtek azon, hogy voltaképpen honnan és hová folyik a pénz, amelyet az államkincstár zuditott az emberek közé és arra a meggyőződésre jutottak, hogy valamikor be fog következni a nagy bőjt. És már ezzel magával meg volt adva a konjunktúra átörése, ami nem egyéb, mint a tömegbizalom kifejezése.

Minden tilalom és a rémhírterjesztés drákói szigorúsági büntetése dacra sem maradt rejtve, hogy egész sereg fontos iparágban a gyárak hetenként már csak néhány napot, sőt egyesek mindössze néhány órát dolgoznak,

Diszkótiések

Üzleti könyvek

Raszterek

Dobozok

olcsón, gyorsan és pontosan készülnek

Dávidovits könyvkötészet és
vonalzó intézetében

ARAD, Bul. Regina Maria 24 (Hermann-udvar)

igy a chemnitzi kötszövöttáru- és kezyüipar. Nem lehetett eltitkolni, hogy a munkanélküliség sokkal nagyobb, mint ahogy a hivatalos statisztika kimutatja, mert sok-sok ezer rövid ideig dolgozó munkás, akiket csupán névleg szerepeltetnek a dolgozók között. Sok a munkanélküli, mert szaporodtak a bukások és kényszeregyezségek. Nem lehetett titkolni, hogy megint megkezdődött a lecsuszás és az irány nem felfelé megy a hirdetett és már majdnem elért cél felé.

Azzal a csapással, amelyet a közbizalom kapott, mint természetes következmény megfeneklett a magán beruházási tevékenység

Vállalkozók, akik tegnap talán még üzletük kibővítésének gondolatával foglalkoztak, háztartások, amelyek új dolgokat akartak beszerezni, elővigyázatosak lettek és lettek szándékaikról. Várni akartak. Látni akartak, mit hoz a jövő: a tavasz, a nyár.

És bekövetkezett a nagy bőjt.

Beállított a fontos élelmicikkek csökkenésének, az árak emelkedésének, a megélhetés drágulásának és megnehezülésének alakjában. Mindaz, amit mint komor jövődőlést sutlogva adtak tovább, destruáló hatással volt a tömegek hangulatára és ezzel a gazdasági helyzetre is, ami abban nyilvánult meg, hogy az emberek hosszú kigyóisorban álltak a vajkereskedések előtt. Azelőtt az a kérdés járta, vajjon 1916-ban vagy 1917-ben vagyunk-e? Most azt mondják, hogy elérkeztünk 1918-hoz.

És ebbe az időbe, a szomorú esztendőkre való visszaemlékezés idejébe beharsogja a konjunktúra-kutató intézet, hogy az állami munkaszerzési akció befejezéséhez közeledik és hogy a magángazdálkodásnak elő kell készülnie arra, hogy önmagára lesz utalva. Az eljövendő dolgok előízét adja a konjunktúra-kutató intézet, amelynek jelentései egyébként optimisztikusok szaktak lenni. Azt mondja ez az intézet, hogy

a munkanélküliek száma ezen a télen legalább egy- és negyemillióval fog emelkedni.

Lélektanilag alkalmatlanabb időpontot az állami munkaszerzés leépítésére aligha választhattak és éppen ezért fel lehet tételezni azt, hogy egyáltalán nem volt más választás. Ebben az évben az állami beavatkozás a gazdasági konjunktúrába nem lett gyengébb, sőt időközönként intenzívebb is volt. És mégis ki-kihagyott a gazdasági motor és ez maga megfelel arra a kérdésre, hogy mi történik, minek kell történnie, ha ennek a ki-kihagyó motornak az a feladat jut, hogy a saját erejéből fusson tovább.

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

G O L D S T E I N L A J O S

divatáruháza Arad, str, Bratianu 2.

Mélyen leszállított árakon nagy választékot nyújtunk kosztüm és kabátujdonságokban, bársonyok, selymek és mosóanyagokban. — A hölgy- és férfiközönség kedvelt bevásárlási helye. 0000000

Dr. Fábrián László

ROBIZMUS

A bélyegeg és „izmusok” hazájában miért ne lehetne egy újabb „izmust” teremteni. A sovinizmus ostoba tulhajtásaira eddig ugyanis csak jelzőket használtak az írók és újságírók. Volt és van veszélyes sovinizmus, tulhajtott sovinizmus, ostoba sovinizmus, de az igazi durva sovinizmusnak, annak a sovinizmusnak, amelyet Robu korcsmáros ur és társai követnek, nehéz már jelzőt találni s így legjobb és legrövidebb, ha egyetlen „izmusba” foglaljuk össze mindazt a gondolatot és undort, ami ezzel az irányzattal egy művelt ember lelkében feltolul s ezt úgy fejezzük ki, hogy „Robizmus”.

A véletlen csodálatos játéka, hogy a sovinizmus is egy *Chauvin*, magyarosan *Sován* nevű korcsmáros nevéhez fűződik. *Chauvin* állítólag egy francia kis faluban volt korcsmáros, akinek korcsmájában gyülekeztek a Napoleon hívei, akik a Napoleon iránti szeretetet és a francia kizárólagos dicsőséget a tulságba vitték s mindent lenéztek és mindent utáltak, ami nem francia, no meg ami nem bor és pálinka. Ezt a *Chauvin* nevet aztán *Scribe* francia vigjátékiro hozta divatba, aki egyik vigjátékában egy *Chauvin* nevű ujoncot szerepeltet, aki vakon, minden feltétel és kritika nélkül imádja Napoleont és mindent, ami tőle származik. Innentől kezdve *chauvinizmusnak*, magyarosan *sovinizmusnak* nevezi a világ az elfogult, ostoba és hiu hazafiságot.

Az igazi sovinizmusban azonban, minden elfogultsága és ostobasága dacára, sincsen durvaság, műveletlenség és mások megsemmisítésére irányuló rosszakarat és mindenek felett haszonlesés.

Az a sovinizmus azonban, amit *Robu* urnál és társainál látunk, már durva és fajck megsemmisítésére törekvő. A sovinizmusnak ezt a durva hajtását keresztelhetjük tehát a *Chauvin* francia korcsmáros és vigjáték alak utódja módján, *Robu* romániai korcsmáros után „*Robizmusnak*”.

Ez a *Robu* tulajdonképpen nem is *Robu*. Ez a *Robu* egészen bizonyosan valamikor *Rab* volt és csángó volt, akinek ősei bekerültek a regátba és az idők folyamán a *rab* névből *Robu* lett.

Janicsár tehát ez a Robu, aki, mint egykor a törökök által felnevelt magyar gyermekek, legvadabb ellensége lett az eredeti fájának és mindennek, ami nem román.

Robu ur durva „*robizmusa*” legutóbb a zsidók ellen robbant ki. Olyan cselekedetre ragadtatta el magát ez az ur, aki melleleg a képviselőház tagja, aminőt

egy művelt nemzet fídnak sem eltűrni, sem megbocsátani nem lehet és nem szabad.

Robu ur egyszerűen durva és paraszt volt akkor, amikor a zsidók legfőbb papját és nemzeti megszemélyesítőjét a bukovinai érsek beiktató ünnepélyén az érseki palotából kikergette. Hogy durva és szégyenletes volt ez a cselekedet, azt legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy

maga az érsek azután elítélte s maga a románság sem értett és nem ért vele egyet.

És ebben a Robizmusban az a szomorú, hogy nemcsak a zsidók ellen irányul, hanem mindenki ellen az országban, aki nem román és nemcsak egyedül Robu a követője, hanem még sokan vannak, akik ennek az új szóval jelölhető hazafiságnak a követői. Ezek az urak utálnak mindent, ami nem román, pedig

ezt a földet épügy szántják, vetik és művelik azok is, akik véletlenül nem születtek románoknak, de sorsuk itt rendelte ki nekik az élettehetségeket s éppen azért éppen úgy szeretik s védik és védeni fogják, mint Robu ur és társai.

Nem is veszélyes ezekre az ugynevezett kisebbségekre ez a Robizmus, inkább bosszantó és utálatos, mert hiszen sem a sovinizmusnak, sem a robizmusnak nem sikerül és nem sikerülhet nemzetek és fajok kiirtása, legfeljebb csak bosszantása, de mégis észre kell venni, mert a korcsmának sok látogatója van s a korcsmai levegő mindig veszélyes volt s ma még inkább szükség van, mint valaha bármikor volt.

Különösen kis nemzeteknek kell ügyelni a békés együttélésre s tartózkodni a Robu-féle elméletektől, mert ezeknek a nemzeteknek sorsa össze van kötve a velük együtt élő nemzetek sorsával s egyiknek pusztulása könnyen magával hozhatja a másiknak pusztulását.

A francia negyven és többmillió ember elbír egy Chauvin nevű vigjátékfigurát, a román nemzetnek azonban nincs szüksége és teherbíró képessége egy Robu nevű figurára és az általa hirdetett elvekre és az általa használt eszközökre.

Komoly és számottevő román politikus nem is ért ezekkel egyet s bizonyára szégyenkezik miattuk a művelt nagy nemzetek előtt.

Robu azonban célt ért. Neve sokáig fenn fog maradni a kis nemzetek történetében, mint a Herostrates neve a görögök történetében.

Herostrates attól a vágytól sarkalva, hogy nevét valamely hallatlan tettel megörökítse, felgyújtotta az epheszi Artemis gyönyörű templomát s azóta Herostratesi tettnek neveznek a világon minden a közügy rovására elkövetett cselekményt. Ilyen herostratesi munka az, amit Robu és társai a kisebbségi népek ellen tesznek ebben az országban.

Ők is fel szeretnék gyújtani az egy területen békében élni akaró népek közötti békességet, de ez a népek higgadtságán és a román nemzet műveltségén hajótörést fog szenvedni.

Nevük azonban bizonyára sokáig fenn fog maradni, mint a népek közötti béke Herostratesei, akiknek gondolatmenete csodálatosképpen szintén korcsmai gőzben született, mint a sovinizmusé, amelyet most tullicitálnak.

B É L Y E G Z Ó K E T

olcsón, jól és
azonnal készít

S T A M P A

bélyegzőgyár Arad, a
főpostával szemben.

Zsidók, mint kisebbség

A napokban jelenik meg a bécsi Paneuropa-kiadóvállalatnál R. N. Coudenhove-Kalergi grófnak, a Paneurópa-mozgalom világhírű vezetőjének két rendkívül érdekes könyve. Az egyik címe: „A mai zsidógyűlölet”, a másiké pedig „Az antiszemitizmus lényege”. Mődunkban van az illusztris szerző műveiből az alábbi szemelvényeket közölni:

A zsidóknak, mint kisebbségnek való beállítása négyféle: 1. mint vallásfelekezeti közösség; 2. mint nemzet; 3. mint faj; 4. mint osztály. Az kétségtelen, hogy a zsidók vallási kisebbséget alkotnak, már amennyiben hívek maradtak a vallásukhoz.

Ugyancsak kétségtelen, hogy Keleteurópa zsidói a maguk jiddis nyelvével és irodalmával, a maguk külön szokásaival és tradícióival nemzeti kisebbséget alkotnak. Nehezebb a kérdés Nyugateurópában. Itt a zsidók nagyrésze nem érzi magát külön nemzetnek, hanem

ama nemzetekhez tartozóknak érzik magukat, amelyek között élnek, amelyeknek nyelvét beszélik és amelyeknek hazafiságában osztoznak.

Ezen országok antiszemitái mégis azon az állásponton vannak, hogy a zsidók nem tartoznak az ő nemzetükhöz, hanem külön nemzetet, tehát Középeuróban is nemzeti kisebbséget alkotnak.

A zsidóknak, mint faji kisebbségnek meghatározása a faj fogalmának új értelmezésén alapszik, amely szintén antiszemita színezetű. Mert néhány évtizeddel ezelőtt nem forgott fenn kétség aziránt, hogy az európai zsidók és nemzsidók ugyanahhoz az emberfajhoz tartoznak:

**Az erdélyi ujság-
írás színejavának
közreműködésé-
vel decemberben
megjelenik az**

ERDÉLYI ÉLET

**huszonötéves
fennállásának
rendkívül ér-
dekes, hatalmas
jubileumi száma!**

a fehér, vagyis a kaukázusi fajhoz. Később megkonstruálták az árja és semita fajok közötti ellentétet és ezzel az emberfajok tulajdonképeni meghatározását elvetették.

A valóságban az európai zsidók nem alkotnak külön fajt.

A zsidóság a fehérfaj egyik színárnyalata általában és földközi-tengeri faj különösképen. Ez a színárnyalat az utóbbi két ezredévben alakult ki. A zsidóságra az előázsiai behatás sokkal erősebb, mint az európai faj többi színárnyalatánál. Ha tehát a faj az emberiség fájának egyik nagy ágát jelenti, akkor a zsidók

nem alkotnak Európában fajt, mindenekelött nem faji kisebbséget.

Ha faj alatt az emberiségnek maga közötti rokonág értendő, akkor a zsidók ebben a tekintetben valóban kisebbséget alkotnak a többi európaiakkal szemben, akik

másfél évezred alatt vallási közösségük következtében huzamosan összekeverődtek egymással.

Jogos az a megállapítás is, hogy a zsidóság egy társadalmi osztály utóda. Mert még néhány évtizeddel ezelőtt is Európa zsidósága külön, önmagában lezárt kaszként élt. A harmadik Birodalom megalapítása óta a német zsidóság megint elnyomott osztály: szociális kisebbség lett.

*

Megdönthetetlen tény, hogy az európai zsidók a nemzsidó európaiakkal szemben kisebbséget alkotnak és egyik vagy másik szempontból kisebbségnek tekintetnek.

De az is ~~bitáthatatlan~~ bizonyítható, hogy ~~ez a~~ kisebbség az emberiség fáján nem értéktelen, hanem nagyon is kiváló ág.

A zsidók mai nagyságukat kétezeréves vértanusággal szerezték meg.

A legtöbb foglalkozásból kizárva, sokszorosan megnehezített életfeltételek alatt tízszeresen meg kellett erősíteni a szellemüket, hogy pusztán létüket a középkoron át megmentsék. Aki rest vagy tehetségtelen volt, nem állhatta meg helyét ebben a létért való küzdelemben és elpusztult. Csak a tehetségesebbek állták meg a helyüket és szaporodhattak. Aki gyengeakaratu és gyáva volt, az a kinzóeszközök és máglya láttára kikeresztelkedett és kilépett a zsidó közösségből. Csak a bátrak és erős akaratuak vívták végig a kétezeréves küzdelmet. Így azután

minden modern zsidó ereiben mártír-vér folyik, olyan emberek vére, akik inkább a lobogó máglyára mentek, mintsem cserbenhagyják istenüket, hitüket, ideáljukat.

Aki hisz az átöröklésben, annak a zsidókban az emberiség különösen értékes ágát kell látnia. Olyan ágát az emberiségnek, amelyet a szenvedés megacélozott és a gondolkodás nemessé tett. Mert amíg a legtöbb európai még csak néhány generációval előbb lépett ki az analfabetizmusból, addig

a zsidók ősei évezredek óta olvastak, irtak és szellemi problémákkal foglalkoztak.

Aki nem hallgat jelszavakra, de ezeket a tényeket megfontolja, az más képet fog alkotni magának a zsidóságról, mint azt a torzképet, amelyet az antiszemitizmus csinál. Ha egy nép nagyságát fel lehet mérni kiváló és jelentős gyermekeinek reális számával, akkor a zsi-

dóság ma a legelső helyen áll. Példa rá a zsidó Nobel-díjasok viszonylagosan nagy száma.

Ez a kiváló szellemi képesség, amelynek a világ minden nem csupán egész sereg felfedezést köszönhet, hanem a művészet és filozófia zseniális alkotásait is, nem a zsidóság fizikai erejének árán fejlődött ki. A zsidó atleták nagy sporteredményei Európában és Amerikában hangosabban beszélnek, mint az antiszemitizmus valamennyi ellenkező tézise.

A zsidóság minden pártatlan kritikusanak a teljesítmények alapján el kell ismernie, hogy

a zsidó kisebbség szellemi, lelki vagy testi alacsonyrendűségéről szó sem lehet.

*

És mégis egyoldalúság lenne annak megállapítása, hogy a zsidóság sorsának a fejlődés szempontjából csupa jó következményei vannak.

Az bizonyos, hogy az ezeréves üldözés és elnyomatás egész sereg káros hatást hozott magával. Az is bizonyos, hogy a zsidók idegzete és lelki harmóniája az állandó nyomás és tartós feszültség alatt szenvedett.

Elnyomott emberek és embercsoportok mindig más beállított-ságra tesznek szert a környező világgal szemben, mint a szabadok és uralkodók.

Ahelyett, hogy maguk döntsenek sorsukról, idegen akarat és idegen önkény tárgyai. Ez erősíti ellenzéki és kritikai beállítottságukat a pozitív beállítottság ellen. Fokozza a tulérzékenységet, valamint előidézi az önmaga tulbecslés és alacsonyrendűségi érzés közötti ingadozást. Az emberekhez és dolgokhoz való beállítottság és magatartás természet-ellenes és mesterkélt lesz.

Mindazok a tulajdonságok, amelyek az elnyomatás következményei és alacsonyrendűségi pomplexummá fejlődtek, el fognak tűnni, míhelyt a zsidóság életkörülményei megint normálisak lesznek. Sok közülük máris eltűnt. De újból elő fognak bukkanni, ha győzni fog az antiszemitizmus új hulláma. De el fognak örökre tűnni, ha a zsidóság emancipálása végérvényesen sikerül.

A zsidó kisebbségi sors különleges tragikuma abban rejlik, hogy a zsidóságnak, mint kisebbségnek nincsen hátvédje.

Mert majdnem valamennyi nemzeti kisebbségnek vannak valahol nép-rokonai, akik önálló államot alkotnak, amely szükség esetén hajlandó segíteni rajtuk. Majdnem valamennyi vallási kisebbség tudja, hogy a határokon tul államok vannak, amelyekben a vallásukat követők többségben élnek és amelyek alkalomadtán megálljt parancsolhatnak az ellenük intézett vallásüldözéseknek.

A zsidóknak hiányzik ez a nemzeti vagy vallási hátvéd. Tudják, hogy sehol sem parancsolhatnak. Tudják, hogy sehol sincs kezükben az államhatalom, hogy mindenütt a többségi népek jóindulatára és lojalítására vannak utalva. Mert

nemcsak a saját államában kisebbség, de az egész világon kisebbség a zsidóság.

Ez a tény adja meg a zsidó sorsnak a különleges tragikumot. De egyuttal megmutatja a zsidókérdés megoldásának utját.

Levél Marót Sándorhoz

Mondjam, hogy szívből örvendek, amiért jubilálnak? Hazudnék. Az igazság az, hogy haragszom. Haragszom, amiért megengeded, hogy ezt a féltve őrzött titkot, a harmintesztendő ujságírói működést felfedjék. Nem jó és nem kellemes az ilyesmi, kedves Sándorom. A magunkfajta embernek sok minden jut az eszébe. Elsősorban az, hogy tulajdonképen nem is harminc, hanem pontosan harmincegy esztendő múlt el. De hát, edes istenem, mi már abban a korban vagyunk, hogy ha lehet, egy esztendőt is szívesen letagadunk.

Aztán eszébe jut a magunkfajta embernek, hogy ez a lepergett három évtized nem is olyan nagy idő. Én legalább nem tartom annak, mert előttem úgy tűnik fel, mintha tegnap kezdődött volna minden, ami ebben a harminc évben történt. Te például tegnap reggel jöttél vissza Aradra a budapesti színművészeti Akadémiáról és délelőtt már az aradi vár fasorában szavaltál Cyranoból és a saját verseidből. De már délután benn ültél az öreg Arad és Vidéke szerkesztőségében, ahol a hosszú szakállu Illés Zsigmond szerkesztő ur dirigált. Okos ember volt ez az Illés Zsiga: elment jól jövedelmező polgári pályára. Aztán Szudy Elemér szerkesztő irányította az Arad és Vidékét. Szudy Elemér is okos ember volt: elment Budapestre sajtófőnököknek. Oh, voltak a mi gárdánkban igen okos emberek, akik az ujságírói pályát csupán ugródeszkának tekintették és elmentek bankárnak, kamarai titkárnak. Igazuk volt. És elmentek sokan Bohémországból a mennyei korzóra, örökös sétára. Ott lebzselnek valamelyik sarkon Lits Tóni, Hoványi Kornél, Kaszab Géza, Sulik Kálmán, Farkas Ferenc, Réti Jóska.

A régi aradi gárdából mi ketten maradtunk itt mutatóban. Mi ketten, akik nem voltunk olyan okosak, mint mások. Mi ketten, akik még mindig szerelmesei vagyunk az irásnak. És Te is elkerültél innen. Itt hagytad az aradi redakciót, az aradi korzót, a kedves emlékü II. kerületi fogyasztási szövetkezetet, az azóta megszűnt Pölzl-kövéházat, a hajnali sétákat, a fiatalkori ábrándokat és álmokat. Elmentél idegen városba, új otthonba és most már úgy odatartozol, mintha — teszem fel — a katona-városban láttad volna meg a napvilágot. Ez volt az egyetlen okos dolog, amiért kissé irigyellek. Mert abban a városban, ahol dolgozol, megbecsülik ám az ujságírót. Ott nálatok legalább díszes külsőségek között jubildlnak és ezzel egy kis gyógyító flastromot ragasztanak arra a sebre, amelyet ez a nyomorult pálya vág az ember lelkén. És e nagyon jól esik. Ha véletlenül itt Aradon ért volna el a jubildris dátum, nem alakult volna olyan ünnepet rendező bizottság, mint odadt nálatok. Mit törődnek itt azzal az ujságíróval, aki a fiatalágát, a tehetőségét, az energiáját, a lelkesedését adta oda harminc éven át a közért. Társadalom? Kollégák? Bardtok? Nálatok odadt ezek mind összefognak — ha nem is szívesen és örömezt — hogy legalább egy szép és felejtethetetlen napot szerezzenek az öreg ujságírónak.

Most veszem észre, hogy milyen keserű lettem. Pedig távol áll tőlem a szándék, hogy megrontsam az ünnepedet, drága Sándorom, egyetlen kenyeres pajtásom. Mit, hogy te öreg ujságíró vagy?! Hogy mi ketten öregek lennénk?! Ki az a vakmerő, aki ezt meri állítani?! Az ezüstös haj nem számít. Az évek nem számitanak. Fialat vagy,

drága Sándorom. A lelked fiatal. A lelked sohase fog megöregedni. Fiatalok leszünk, amíg vezetni tudjuk a tollat. Fiatalok leszünk, amíg rajongani tudunk a szépért, a magasztosért. És nem leszünk soha okosak, mert megmaradunk ezen a nyomorult és mégis annyira drága pályán, amelyet magunk választottunk. Ha lehetséges lenne, én újra a hírlapírói pályát választanám. De nem Aradon, ahol csak temetni tudnak szépen újságírókat. Örvendj, hogy a sors elvitt innen, mert Aradon az élő újságírókat is eltemeti a közöny. Szívből köszönt régi barátod.

KAROLY JÓZSEF

Nincs egyébünk csak a remény...

(Arad.) Városszerte nagy érdeklődést keltett lapunk legutóbbi számának az a cikke, amelyben dr. Groza Ioan prefektus Aradmentési kísérletéről beszámoltunk. Akik józanul és higgadtan gondolkodnak, azok bizonyosra veszik, hogy a prefektus nemes és önzetlen alciójához nem lehet azt a vérmes reményt fűzni, hogy annak megvalósítása azután betetőz mindent és nyugodtan lehet aludni tovább, mert a város meg van mentve, a város gazdasági élete megint fellendül.

A prefektus akciója csupán utmutatás arra, hogy igen is lehet valamit igazán tenni ezért a szerencsétlen városért.

Alkalmakat kell keresni, amivel a város idegenforgalmát fel lehet lendíteni. A helyesen megszervezett és ki nem uzsorázott idegenforgalom pénz jelent a városnak. A prefektus helyes elképzelése a felavatandó szobrokról és felavatási ünnepegekről csak alkalmat nyujtanak az idegenek ideözönlésére. Ugyanezt a célt szolgálnák a különböző kongresszusok is. A legutóbb Aradon megtartott kereskedő-kongresszus kicsinyben már megmutatta egy idegenforgalom helyes konturjait.

Kétségtelen, hogy egyszerre és gyorsan nagyobb arányu programokat most nem lehet megoldani az idegen-

Crép de Chine nyaksálak **1ci 120**
divatos di-
szítéssel

külön monogrammozást is vállalunk.

Bakács

Arad, Str. Brătianu 11, a főposta kapujával szemben.

forgalom megteremtésére. Ezzel tisztában kell lennie mindenkinek: úgy a józanul gondolkodóknak, mint azoknak a vérmes fantáziájúaknak, akik fürdővárost, gyárvárost, kereskedelmi gócpontot szeretnének csinálni a lerongyolt és magára hagyott Aradból. Tervszerű munkára van itt szükség, meg lelkes és szorgalmas kitartásra. És hogy remény van arra, hogy Arad mégis megmenekül a gazdasági összeomlástól, az elsősorban dr. Groza Ioan prefektus érdeme lesz. De érdeme lesz lelkes munkatársának, **dr. Coțoiu** Romulus polgármesternek is, aki fiatalos lendülettel és acélos akarással feküdt neki a város bajainak lehetőség szerint való orvoslásának. Sajnos, ő sem pótolhatja egyszerűen a multak mulasztásait, mert nem áll elegendő anyagi segítség a rendelkezésére. De módszeres városfejlesztési programmal és a város külső képezésének megszépítésével segítségére fog sietni a prefektusnak városmentési akciójában.

A polgárság bizalommal tekinthet két vezető polgára felé, akiknek nem kell százasként bizottság, csupán néhány jókoponyájú és tiszta látású segítőtárs, hogy megvalósíthassák elképzeléseiket.

Értesítés!

A karácsonyi vásárunkat december 1-én nyitjuk meg. Vevőközönységünknek irántunk érzett bizalmát meg akarjuk köszönni és hálálni. Hangzatos hirdetések helyett tényeket közlünk. Olyant nyújtunk, amit még egyetlen romániai kereskedő sem nyújtott vevőközönségének. Akciónk a következő.

November 30-án egy, a városunk közéleti kiválóságaitól felkért bizottság december 1-től 24-ig terjedő időben egy-egy napot fog meghatározni, amikor egész napon át rendes munkanap van és ezen meghatározott nap dátumát egy lepecsételt borítékban közjegyzőnek adja át. A királyi közjegyző december 24-én délután a borítékot kibontja és a bizottság által meghatározott napot mi publikálni fogjuk és akik ezen a napon cégünkönél bármily összegért vásároltak, azok az általunk kiadott vásárlási jegy ellenében az azon a meghatározott napon vásárolt áruk ellenértékét készpénzben pénztárunknál visszakapják.

Egyszóval mindenkinek alkalmat adunk, hogy karácsonyi vásárlásait teljesen ingyen szerezhesse be.

Teljes tisztelettel

Szabó Albert üveg és porcellán
nagyáruháza

Huszonöt

esztendő

(Arad.) Huszonöt éve, hogy az **Erdélyi Élet** először került az olvasó asztalára. Nagy idő ez a huszonöt esztendő egy magyar nyelvű folyóirat életében, amely telve van

küzdelemmel és akadályokkal. Az **Erdélyi Élet** körül megrengett a gazdasági élet szilárdnak hitt alapja és romok maradtak a rengés helyén. Hetilapok születtek, folyóiratok multak ki, de az **Erdélyi Élet** kibirta a gazdasági katalizmát és szilárdan, soha el nem lankadó lendülettel és bizakodással teljesíti azt a feladatát, amelyre megindulásakor vállalkozott:

a közérdeknek minden áron való szolgálatát.

Az **Erdélyi Élet** tehát a mai Romániában a legrégebb magyar nyelvű folyóirat és ezt annak a ragaszkodásnak és szeretetnek köszönheti, amelyben a közönség a lefolyt nevedszázad alatt részesítette. Ezen a nevezetes évfordulón ez az **Erdélyi Élet** minden kincse és gazdagsága és erre a legbüszkébb a legrégebb romániai magyar folyóirat.

Mi a titka annak, hogy az **Erdélyi Élet** huszonöt éves lehetett, amikor sorra szüntek meg az ország különböző városaiban alakult társadalmi, kritikai, művészeti és riportlapok? Eláruljuk. Az **Erdélyi Élet** a lefolyt huszonöt esztendő alatt soha, egyetlen egyszer sem tért le arról az utról, amelyen megindult.

Az **Erdélyi Élet** sohasem volt a hálószo-ba-titkok, a magánélet szennyesének lerakódó helye.

Az **Erdélyi Élet** sohasem folytatott kipécézett személyek ellen önös magánérdekből harcot, de mindig a közérdeknek rendelte alá magát, ha személyek tevékenységét kellett bíráló tárgyává tenni. Az **Erdélyi Élet** sohasem hajszolta a hatalmasok, a politika és pénz hatalmasainak kegyeit, hanem megőrizve függetlenségét, gyakran

súlyos anyagi áldozatokat is hozott a köz érdekében folytatott igazságos harcában.

Be kell vallanunk, hogy a lefolyt huszonöt év alatt az **Erdélyi Élet** a barátokon kívül bizony tekintélyes számú ellenséget is szerzett magának, ami érthető is, hiszen az igazságért folytatott harcban nem lehet mindenkit egyformán kielégítő győzelmet aratni. A legvőzöttek, a harc sebesültjei és vesztesei természetesen ádáz ellenségeivé lettek a bátor és harcos folyóiratnak. Azt is be kell vállala-

nunk, hogy a huszonöt év folyamán mi is kaptunk fájdalmas sebeket, minket is ertek csalódások és kiábrándulások, mi is tévedtünk és tollunkkal oda sujtottunk, ahová nem kellett volna. Csakhogy belátva tévedésünket, lojális és lovasias ellenfél módjára gyógyítani igyekeztünk, korrigálni hibáinkat. Tévedhet az orvos is, amikor helytelen diagnózist állapít meg, — tévedhet a mérnök, akinek egy hibás számtani művelete következtében emeletes paloták omlanak össze kártyavárként, — a váltóőr is, aki pillanatok alatt tilos vágányra engedi a robogó vonatot, — sőt tévedhet a bíró is, — hiszen egyszer Aradon történt legutóbb, hogy a szerencsétlenül alakult körülmények következtében tíz esztendőre ítéltek ártatlan embereket. Hát hogyne eshetne meg velünk is elírás vagy téves meglátás, akiknek nem áll mindig elegendő író és alkalom rendelkezésünkre, hogy ellenőrizhessük munkánkat.

Miért szerette és szereti az olvasó közönség az **Erdélyi Életet**? Erre is megfelelünk. A romániai magyar napisajtó legjobb munkásai, legragyogóbb tollu közírói, az általánosan divattá lett leépítési folyamatban kikerültek a redakciókból és kénytelenek voltak a hetilapok és folyóiratok vendégbarátságát igénybe venni.

A romániai magyar folyóiratokat a legkiválóbb újságírók írják és szerkesztik.

Ez áll fenn az **Erdélyi Életnél** is. A napilapok szerkesztősegeiben helyet ~~nem nyert~~ ~~újságírók~~ ~~írják~~ az **Erdélyi Élet** cikkeit. Ezek a jeles tollforgatók valami különös egyéni szint adnak közleményeiknek, amelyeken meglátszik, hogy nem a napi robot lázában készültek, hanem a tiszta ész kritikáján átszűrt, irodalmi nivón álló alkotások. Ezeket az egyéni írásokat, akár riportok, akár kritikák, akár hozzászólások nagyobb eseményekhez, akár kritikák, akár eszmék propagálása, az **Erdélyi Élet** olvasótábora örömmel fogadja és szívesen olvassa. Ezért szereti tehát a közönség az **Erdélyi Életet**.

El kellett mindezt mondanunk a lap születésének huszonötödik évfordulóján.

A nevezetes évfordulót mi azzal ünnepeljük meg, hogy olvasóközönségünket ajándékozzuk meg. Terjedelmes és magas színvonalon álló jubileumi számot juttatunk olvasóinkhoz.

Ez lesz a hálánk, a köszönetünk azért a hathatós támogatásért, amelyben huszonöt éven át az Erdélyi Életet részesítette.

Mi a negyedszázad után is azok leszünk, akik eddig voltunk: igazságkeresők, harcosok, a közjóért lelkesedők. Ebben a célkitűzésünkben támogasson bennünket továbbra is a közönség. Mindössze ezt az ajándékot kéri az **Erdélyi Élet** a jubileum alkalmából.

Adógangszterek a vádlottak padján

(Timișoara.) A közelmúltban a satmári törvényszék megérdemelten szigorú ítéletet hozott az ottani volt pénzügyi adminisztrátor és néhány volt pénzügyi tisztviselő ellen.

A független bíróság ezzel a szigorú ítélettel példát statuált. **Nem lehet ebben az országban a vidéki pénzügyi basáknak szabadon garázdálkodni és sanyargatni az amúgy is súlyos terhek alatt roskadozó adófizető polgárot. A satmári pénzügyi embereknek az volt a bűnük — nagy bűnük —, hogy illegálisan vették ki az adókat. Tették ezt azzal**

előre megfontolt szándékkal, hogy az ily módon megnyomartott adóalany majd hozzájuk fordul és ők azután jópénzért elintézik, hogy az adózó normális alapú adót fizessen. Valóságos szervezett működött a satmári pénzügyigazgatóságon, mignem akadt bátor ember, aki a bíróság előtt keresett jogorvoslatot és így azután kiderült az egész szégyenteljes machináció.

Távol áll tőlünk a szándék, hogy ebből az esetből kifolyóan általánosítsunk.

Az ország pénzügyi adminisztrációjában a tisztviselők hatalmas többsége puritán, lelkiismeretes és az állam érdekeit szem előtt tartó hivatalnok. De akadnak majdnem mindenütt olyanok is, akik a satmárihoz hasonló üzelmekkel nyomorítják meg az adózókat és szereznek maguknak tekintélyes vagyont. Éppen

a puritán, a becsületes pénzügyi tisztviselők jóhírneve kívánja, hogy egy alapos purifikálás megtisztítsa a pénzügyi adminisztrációt az oda nem való elemektől.

Igen ám, csakhogy konkrét eseteket felsoroló feljelentések hiányában az igazságügyi hatóságok nem tehetnek semmit. A megkárosított emberek félnek. Gyávák ahhoz, hogy akár mint feljelentők, akár mint tanúk odaálljanak a bíróság elé. A satmári tanukat nem lehetett megfélemlíteni, ezek keményen megállták a helyüket. A bíróság védelme alatt állottak. Meg vagyunk róla győződve, hogy máshol sem történhetik bántódása annak, aki a satmárihoz hasonló zsarolóhadjárat szenvedő hőseként a bírósághoz fordul védelemért.

Akivel olyan baj esett, mint a satmári adózók nagyrésztével, azok ne ijedjenek meg semmitől, hanem forduljanak az igazságügyi hatóságokhoz, amelyek konkrét esetekben — mint a satmári példa is mutatja — minden tekintetét félretéve szigorúan megtorolják az állam pénzügyi presztízse ellen elkövetett bűnt.

Negyven éves

a mozi

Mikor és hol mutatták be Aradon az első filmet?

(Arad.) Jubileum készül: negyven éve lesz annak, hogy Louis Lumier a világot egy nagyszerű találmánnyal: a filmmel ajándékozta meg. A rohanó idők árjában, a technika szédületes fejlődésében: a film birodalmában is ujtások, tökéletesítések követték egymást s ez a fejlődés nem áll meg ma sem, sőt nagy lendülettel megy előre. A némafilm után a szinesfilm, majd a hangosfilm következett s ki tudja, mi jön azután? A mozi ma már életszükségletté vált, ma kulturtényező, mely nevelőhatásában versenyzik a rádióval, irodalommal, művészetet teremt, százezreknek kenyeret és megélhetést ad

Egy évtizedig tartott, míg a film elterjedt Európa városaiban Aradra is megérkezett a nagyszerű találmány hire. Természetesen csak a kezdetleges forma, az egyszerű „természeti felvételek” jártak akkor s egy-egy film nagy értéket jelentett s kihasználása egyenesen vállalkozás számba ment.

Aradon az első filmet a „Crucea Alba” étteremben, majd a volt „Gambrius étterem”-ben mutatták be.

Ez az étterem a Mețianu-ucca sarkán volt s az újdonság rengeteg embert vonzott a helyiségbe. Minden kezdetleges volt, egyszerű, művészi érték nélküli felvételek, gyenge vetítés, sok rezgéssel és homályos folttal.

Nem sokkal ezután megnyílt az „Uránia”. Itt már a fejlettebb technika győzedelmeskedett: már cselekményeket bemutató filmek peregtek s nap-nap után újabb és vonzóbb képek kerültek sorra, sőt egyes cselekményű filmeket is mutattak be.

Az „Uránia” után jött az „Apolló” mozgószínház a Bul. Regina Maria 13. számú házban. Itt már a látogatók kényelmére színházszerű berendezés, világítás és pazar kényelem tette kellemessé a szórakozást. A filmszakma rohamlépésekben fejlődött, most már a filmek rendezése, kivitele is művészi lett, a mozi egyre nagyobb hatalom lett. Egy-egy film bemutató előadása lázba hozta a várost, a premier esemény volt s a mozikultusz tetőpontjára szökött fel. A kis „Apolló” szűknek bizonyult, megnyílt az új „Apolló” az akkori Bohus-palotában, a Str. Goldiș-uccában levő „Banca Românească” épületében.

Ez már modern, fővárosi mintára épült és berendezett színház volt, sokszáz néző részére való férőhellyel, kényelmes páholyokkal, zenekarral. A *Psylander*, *Erna Morena*, stb. láz most már általánossá lett, az új színház találkozóhelye lett a város művelt közönségének. A nagy iram aztán a versenyt is kifejlesztette: a régi Urániát átalakították és világhíres filmek bemutatása egymást követték, az aránylag szűk Urá-

nia sokszor valóságos ostromnak volt kitéve s valóban központjává lett a feilmművészet bemutatóinak.

A nagy színházak mellett az „Elisabet”-mozgó a külvárosban, a gait-mozi is dolgozott, bár szerény keretek között, de mégis annyira, hogy ott künn is nevelt mozipublikumot. A hangosfilm bevonulása a kis mozik existenciáját tönkretette, mert hiszen a beszélőfilm berendezése óriási befektetést igényelt. A háborus konjunktura elmúlásával a kis mozik lassanként eltűntek és csupán a nagy vállalkozások maradtak fenn.

A városok szükségletének emelkedéséről, új jövedelmi források után kutattak s ekkor köszöntött a mozimonopolium korszaka, mely kiszajátította a meglévő mozikat, sőt „Central” néven nyári mozit is létesített. Az egyeduralom azután megtört: egyes mozik magánkézbe kerültek s „Corso mozi” néven még egy új mozi létesült, úgy hogy Arad bőve kölcsondíjak drágulása mindmegannyi hozzájárult ahhoz, hogy a ven el van látva mozgóképszínházakkal. A különböző adók, illetékek, mozigók rentabilitása erősen csökkenjen, mint természetszerű következmény, bekövetkezett a műsorok nivójának hanyatlása is.

Ma azután az a helyzet, hogy műsor nivó tekintetében hátrább vagyunk, mint 10-15 évvel ennek előtte, bár a hangos film oly technikai nagyszerűség, melynek korszakalkotó jelentőségét el kell ismerni.

A starrendszer a filmek sikerét egyes nevekhez fűzi, szereplők és rendező adják meg a márkát, természetes, hogy a kiállítás is főkellék s ma már egyenes luxust fejt ki.

A mozi népszerűsége és elterjedtsége halad előre, bár nem lehet tagadni, hogy abban a pillanatban, mikor a televízió megvalósul és lesznek nemcsak hallható, hanem látható színelőadások is és egy színházi előadást otthonról kényelmesen végignézhetünk és hallhatunk, — akkor a filmeknek vége lesz s csakis kulturafeladatok teljesítésére fognak szorítkozni. Addig azonban a film művészet, kultura és szórakozás.

Modern csillárok

legnagyobb
választékban,
legolcsóbb árak

M. FISCHER

üveg és porcellán-
nagyáruház. Fehér
Kereszt épület. —

Hirdessen az
„ERDÉLYI ÉLET”-ben

Az igazság:

az aradi színtársulat kifünően
levizsgázott, — a közönség
megbukott

Az aradi közönség esztendőik során megszokta, hogyha az aradi színház kerül szóba, lemondó és némileg lesajnáló legyintéssel megdallapítja:

— Nem érdemes színházba járni. Gyenge a társulat. És ezzel a maga részéről elintézte a színházproblémát.

Az aradi színtársulat pedig hiába próbálkozik, a lelkes, odaadó munka nem segít, a helyárák leszállítása sem hozza meg a várt eredményt, mert a begyökerezett aradi közönyt leküzdeni nem tudja. Öres székcsorok látogának a nézőtérre a premiereken is...

Nézzük csak az objektivitás szemüvegén át az aradi színházproblémát. Miért rossz az aradi színház?

Aradnak régen nem volt olyan nagyszerű primadonnája, mint az ideai szezonban.

Hienz Helli ~~Hécens~~ játéka, a kultúrális hangjával és eleganciájával fővárosi levegőt varázsol az aradi színpadra.

Gábor Mara ma a legjobb ardeali szubrett. Rutinos a játéka, bámulatos a tánctechnikája, öltözködése szintén a legelsőrendű. Bármelyik fővárosi színpadon megállná a helyét.

Székely Bálint ugyancsak a jó bonvivánok közé tartozik. Felhi Ervin, ifj. Szenrey Mihály, Kálnoky Dudus, Hegyi Lili, Kozma, Kun nagyszerűen egészítik ki az operett-együttest. Az egyetlen fogyatékoság, amit ezen a téren megállapíthatunk: a női karszemélyzet. De ha az igazságot keressük, le kell szögeznünk, hogy egy operettnél mégsem csak a görbök, hanem

a primadonna, a szubrett, a bonviván, s a komikusok dominálnak és a főszereplők játékán áll, vagy bukik a darab.

Nem indokolt tehát a lesajnáló gesztus, mert elsőrendű szereplők terén az aradi színház bátran felveheti a versenyt bármelyik ardeali magyarral társulattal. Bele kell nyugodni abba is — ezt már számtalanszor megírták a lapok —, hogy az itteni magyar színházak nem hozhatnak külföldről erőket, meg kell elégedniük azzal a választékkal, amelyet a belföldi művészek nyújtanak. És ha ez a választék nem elég bő, nem hibáztatható érte a színházvezető.

A szezonnyitás alkalmával az aradi közönség szeretetével fogadta Cserepályát, aki hang tekintetében ma a legjobb ardeali bonviván lenne... — ha a színészetet választandó élethivatásul. Cserepályának néhány napos aradi szereplés után elutazott Aradról. A fiatal timişoarai gyógy-

szerész nem maradhatott itt, családi okok készítették a tdozásra, rokonsága kívánságára vissza kellett térnie régi hivatásához. Arad közönsége szívesen látta volna további ittmaradását és szeretettel várja vissza a gyógyosztubusok mellől a nagyszerű bonvivánt.

Ami a prózai társulatot illeti, meg kell állapítani, hogy az együttes kiegészítésre szorul. Betöltetlen Forgács Sándor és Mészáros Béla szerepköre és hiányzik egy női szereplő: egy drámai hősnő és egy maiva. Székely Bálint — mint a legutóbbi prózai bemutatón megállapíthatta a közönség — kifogástalanul megállja helyét ezen a téren is, viszont nem kívánható egyetlen színésztől sem, hogy minden este és minden darabban, pihenés nélkül szakadatlanul dolgozzon.

És a közönség is szívesebben veszi a változatosságát.

A prózatagok sorából kiemelendők Hegyessy Magda és Jávor Alfréd, mindketten értékes, tehetséges színészek, a legkényesebb izlésű pbulikum kritikáját is kibírják.

A színpad. Tény, hogy az utóbbi időben a színpadi díszítés és rendezés sok kívánnivalót hagy. Bizonyos, hogy néha egészen kopár színpad kergeti el az illúziót, erről viszont a színház nem tehet. Még a fővárosi társulatok is kölcsönbutorokkal és szőnyegekkel „varázsolják” elegéssá a színpadot. Elképzelhető, hogy a mai viszonyok közepette egyetlen társulat sem engedheti meg magának azt a luxust, hogy folyton új és drága butorokat és rendezési tárgyakat vásároljon, a drága perzsák sem állnak halomban egyetlen színházndi sem. Mindenütt, régebben Aradon is, szívesen vette a kereskedő, ha butorai, szőnyegei díszítették a színpadot és maga ajánlotta ezt fel a társulatnak. Ma azonban valóságos külváriajárást jelent a rendezőnek, ha össze akarja kölcsönözni a városban egy-egy bemutató elegáns butorait, szőnyegeit vagy dísz tárgyait. A kereskedő ma inkább lemond a kindlköző reklámalkalomról, de nem adja ki üzletéből az drut. Valami megmagyarázhatatlan bizalmatlanság uralkodik ezen a téren s nyugodtan hozzátehetjük, hogy ez a bizalmatlanság alaptalan, mert a színházndi ugyanazzal a gonddal vigyáznak a kölcsönvett tárgyakra, mint régen, amikor ez a szokás még divathat volt. És napról-napra súlyosabbá, megoldhatatlanabbá válik a színpaddíszítés problémája.

Az aradi színház lelkes, önfeláldozó munkája iránt megnyilvánult közöny azonban indokolatlan. És bizonyos, hogy megszűnne, ha a színházldtogató jóindulatu tárgyilagossággal foglalnd el a helyét a nézőtérén és nem fővárosi igényekkel ldogatná egy vidéki színház előadásait. Csodákat nem várhatunk, Arad nem Maglavit... és az aradi szízigazgató sem nyújthat többet, mint amennyire a lehetőségek módot adnak. A színházvezetőség a végsőkig kihasználta az adott lehetőségeket és olyan társulatot szerződtetett, amely nyugodtan versenyezhet bármelyik ardeali társulattal. A Szendrey—Róna direktió beváltotta ígéreteit, most a közönségen a sor, hogy ldogatásdával honordlja az ldozatteljes munkát.

Fény a reklám ünneplő ruhája

Aradi krónika

A méregpohár megszabadított szenvedéseitől, úgy a lelkiectől, mint a testiektől egy aradi ügyvédet: dr. Vajda Ivánt. A város egész társadalma megdöbbent öngyilkosságának hírére. A képzett, művelt jogász nem birta elviselni a sorsnak reánehazedő csapásait és elmenekült a ma elől, amely marcangolta a lelkét. Szegény dr. Vajda Iván, jobb sorsot érdemelt volna. Nem adatott meg neki. Nem tudott beletörődni a mai kor mentalitásába, nem tudta az ügyvédi diplomát vagyonszerzésre felhasználni. Gyengének bizonyult a kisebbségi küzdelem frontján, tehát el-esett. Az ügyvédnyomor hősi halottja dr. Vajda Iván.

Karácsony és Szilveszter már nincs nagyon messze. Tehát nagyban készülődnek az ünnepi mulatságok megszervezésére azok, akiknek ez a mesterségük: a kávésok és vendéglősök. Természetesen elsősorban a pincékről gondoskodnak. Már érkeznek a butéliás borok és pezsgők csapatai: az önfeledt vidámság, a csapongó jókedv forrásai. Az idén — miként a prognózis mondja — az uralkodó ital a pezsgő lesz. A pezsgő ugyanis megint elfoglalta azt a pozícióját, amelyet a dekonjunktura 2—3 fekete évében elvesztett. Tavaly már majdnem minden kávéházi és vendéglői asztalon pezsgő gyöngyözött a karcsu poharakban Szilveszter éjjelén. Az ismert pezsgő-márkák: a kitűnő Andrényi- és Palugyay-féle pezsgők már nincsenek. Helyükre új pezsgő-márka lépett: a **Mott**. Ez a márka habzott minden asztalon tavaly és minthogy a közönség megkedvelte, az idén ő is lesz a favorit. Ezt a bevált márkát, amely egyedül áll az országban és amely kiszorította a forgalomból az Andrényi jogutódját: a Denoel-pezsőt, szívesen fogyasztja a közönség, mert elsőrendű minőség és pótolni tudja a régi közkedvelt italokat.

A butoripar mindig egyik legnagyobb erőssége volt Arad kézműiparának. A volt monarchia egész területén keresett specialitás volt az aradi butor, amely megőrizte ezt a hegemoniáját az új országhatárok között is, sőt azon túl is. Legújabb **Hermann** Rudolf butorkészítő asztalosmester járult hozzá az aradi butoripar hírnevének öregbitéséhez. Hermann mester a legszebb és legizlésesebb butorokkal látja el Bucurestit és a Regát nagyobb városait, sőt a határokon tulra is szállít. Legutóbb a jugoszláv királyi udvar számára készített és szállított értékes garnitúrákat. Az izléses és művészi kivitelű aradi butorok annyira megnyerték a belgrádi legfelsőbb hely tetszését,

hogy Hermann legmagasabb elismerésben részesült. Örömmel és jóleső érzéssel regisztráljuk az aradi butoriparnak ezt a legújabb térhódítását és dicsőségét.

Védjegy-bitorlásért pört indított az aradi Norcoc-gyár, amely ugynevezett baszk-sapkákat készít. A pör egy aradmegyei kisebb gyáros és egy aradi kereskedő ellen indult meg. Ítélet még nincs, mert a perdöntő sapkákat elfelejtették letenni a bíróság asztalára. Mi mindig állást foglaltunk a védjegy-bitorlás ellen, vagy a megtévesztésre szolgáló név használata ellen, ha olyan iparcikkről volt szó, amelyet hosszú évek fáradságos és költséges kísérletezései után hoztak forgalomba. A jelen esetben nem látjuk fenforogni a gyár százpercentes igazát. A baszk-sapka ugyanis olyan cikk, amelynek előállítása nem igényel hosszú kísérletezést. A fazonja sem olyan, hogy ne lehetne könnyen utánozni. Egyáltalán nem komplikált találmány a baszk-sapka, még ha szépen hangzó Norcoc-nevet viseli is. Nem hisszük, hogy olyan hatalmas konkurrenciát csinált volna az aradi gyárnak a hasonló kiállítású és majdnem hasonló nevű néhány sapka forgalomba hozatala. A Norcoc-gyár nem fog belebukni ebbe és a presztizsén sem esik csorba, mert egyik baszk-sapka olyan, mint a másik. A név nem fontos. De fontos a jóakarát, amit ebben az esetben a Norcoc vállalat részéről nem látunk fenforogni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kísérje figyelemmel a hetenként 12.000 példány-számban ingyen terjesztett román-magyar

**„Ghid de cumpărări”
„Bevásárlási kalauz”**

cikkelt és hirdetéseit!

Már egy éve,

hogyan megnyitott Clujon a gyomorbeteg, vese-, epe- és máj-
bajosok s a könnyű franciás koszt kedvelőinek kis fehér,
zöld asztalokkal és székekkel tűzdelt paradicsoma. Ugy

emlékszünk a megnyitó napjára,
mintha tegnap lett volna csak. A
két fehérköpenyes, kedves fiatal
„tulajra”. A szervezetlen felszolgáló-
lókra. A zavarra és kapkodásra, ami az ilyen megnyitók
elengedhetetlen feltétele. Az ujságírókra, akik mindenütt
ott vannak, ahol valami megnyílik, vagy megindul, vagy
megkezdődik, legyen az vendéglő, filmbemutató, divatrevü
vagy alapkövetétel. Ott ültek az ujságírók és ott ültek a
betegek. Lemondó fajtából, hogy „én már etetek akármit,
ugy is mindegy” s az optimista fajtából, aki azt mondja:
„meg kell gyógyulni és meg fogok gyógyulni. Megpróbál-
lom a diétás vendélt, hátha jobban leszek, ha nem eszem
össze-vissza”.

Nohát, itt nem etettek össze-vissza. Ha megkivántak
valamit, ami történetesen nem nekik való volt, akkor az
étteremben dolgozó diétás nővér kedvesen, de ellentmondá-
dást nem tűrő hangon kijelentette, hogy saját érdekében
nem adhat ilyen és ilyen tortaszeletet, hanem kap helyette
valami nagyon-nagyon finomat. És a beteg tényleg vala-
mi olyan csodálatos finomat kapott ilyenkor, hogy elfelej-
tette a torta iránti oltáhatatlan szerelmét s mint hűtlen
férfi, boldog volt új és finom kedvencével.

Hányan gyógyultak meg egy év alatt ebben a kis pa-
tyolat tiszta vendéglőben. Hányan szerették és szokták
meg egy év alatt! Hány híres orvos küldte ide betegeit.
És hányan tanulták meg, hogy itt olyan nyugodtan etet-
nek, mintha édesanyjuk főzné nekik az ebédet szerető kéz-
zel. Most az egyéves jubileum alkalmából azt mondta
valaki a sokat dolgozó, sokat tanult tulajdonosoknak, mi-
kor a gyógyult betegekről volt szó:

— De így elvesztik a kundsáftot! Mikor már tulságo-
san meggyógyultak, adjanak nekik valamit, amitől elront-
ják a gyomrukát, hogy tovább is ide járjanak.

Az erkölcsstelen viccnek nem volt sikere. De annál na-
gyobb van a diétás vendéglőnek. (—)

Bevásárlás előtt
tekintse meg

Szántó és Komlós
ruhanagyáruház szenzációs kirakatait. — Mélyen leszálli-
tott árak. Mérték utáni rendelések gyorsan, pontosan és meg-
bizhatóan eszközöltetnek. Szenzációs nagy raktár iskola-
öltönytökhöz. **A R A D. Színházérintet.**

Művészi hangverseny

a Bessarábiail nyomorogók érdekében

(Arad.) Ennek a városnak társadalmá impozáns együttérzésének adta kifejezését akkor, amikor évekkal ezelőtt árviz sujtotta a megye egyrészt. Akkor hatalmas jótékonyági akció indult meg, amelybe bekapcsolódott a város társadalmának minden rétege, nemzeti és vallási különbség nélkül.

A mozgalomnak megtett az eredménye: talpraállította az árvizsujtotta vidék lakóit.

Az idén is Arad lelkiismeretéhez fordul az emberi nyomoruság és szerencsétlenség. Ezuttal Bessarábiát sujttja az éhínség és szenvedés.

Anyák és gyermekek segélykérő jajszava fordul a társadalomhoz.

Az egész ország megmozdul, hogy megmentse az éhenhalástól egy országrész szerencsétlencit. Ebből a szamaritánus mozgalomból Arad is ki fogja venni a maga részét azzal a jótékonycélu művész-estéllyel, amelyet a városi színházban december 5-én délután 5 órakor rendez a *Societatea Cruce Roşie* aradi fiókja, *dr. Botiş Teodorné* elnökő vezetésével és a *Societăţii Ortodoxe a Femeilor Române*, amelynek ügyvezető elnöke *Blăndăriu Ioan* királyi ügyész.

Ez a műsoros estély alkalmat nyujt a jótékonyág gyakorlására, de egyuttal művészi programban is gyönyörködhetik a közönség. A műsor, amelynek összeállítása *dr. Botiş Aurel* orvos és *Blăndăriu* kir. ügyész müizlését dicseri, olyan változatos, hogy a legkényesebb igényeket is ki fogja elégíteni. Szerepelni fog a *rendőrségi zenekar*, amelynek művészi teljesítményét ismeri és méltányolja a közönség. Az „*Armonia*” dalárda egyházi dalokat és doinákat fog előadni. Külön és speciális attrakciója lesz az estnek *Kalocsay Zoltán* zongoraművész szereplése. A népszerű *Kalocsay* mester jazz-szimfóniával fogja gyönyörködtetni a hallgatóságot. Érdekessé teszi majd a műsort *Sebes Illy*, az ismert kiváló táncanárő fellépése. Maga *dr. Botiş Aurel* is szerepel a műsoron és akik ismerik kiváló zenei képességeit, azok előre biztosítottak látják az est művészi sikerét.

Hisszük, hogy az anyagi siker is hozzá fog szegődni a művészihez, mert Arad közönsége még sohasem fordult el azoktól, akik mélységes nyomorukból segítségért fordultak hozzá.

M U Z S A Y N Á L

színházzal szemben. — **Őszi öltönyök és kabátok. Trench-coat.** Nem gyári áru! Minden darab saját készítmény. Mielőtt bárhol vásárol, keresse fel. Merkur bevás.-könyvre 6 havi hitel

Az ut a meggazdagodáshoz a reklámon át vezet.

Rockefeller

Kereskedők

szabadegyeteme

(Arad.) Kereskedő-olvasóink örömmel és szívesen fogadták azt a rovatot, amelyet lapunk legutolsó számban megkezdünk. Mi ezt a rovatot állandósítjuk és helyet adunk benne minden olyan eszmének, ötletnek, tervnek, amely a kereskedelem modernizálását célozza, amely a kereskedő és vásárló kapcsolatainak intenzívebbé tételét segíti elő. Rovatunk számára most az alábbi közleményeket kaptuk:

Ha sérülten érkezik az árú

Gyakran felvetődik a kérdés, mi a teendő, ha áruküldemények sérült állapotban érkeznek meg. Sokan nem tudják, hogy ilyen esetekben mit kell cselekedni. Helyénvaló tehát, hogy a leggyakrabban előforduló esetekben követendő eljárást ismertessük.

Áruküldemények postán, vagy mint vasuti teherárú érkezik. Ha az ilyen küldemények sérülten érkeznek meg, mindenek előtt az a kérdés tölul előtérbe, vajjon

*kötelesek vagyunk egyáltalán a sérült küldeményt átvenni?
az átvételi kötelezettség mindig fennáll*

ugy a postai küldeményeknél, mint a vasuton továbbított áruknál. Éppen ezért mindegy, hogy a küldemény a sérülés következtében az átvévo számára teljesen használhatatlanná vált, vagy pedig csupán szenny, vagy szikra okozta csekély kárról van szó. A címzettnek minden körülmények között át kell vennie a küldeményt. Csakhogy a kár megállapításánál más az eljárás, ha a postán történt baj a küldeményvel és egészen más, ha a vasuti szállítás közben esett meg a sérülés.

Ha postán érkezett csomagot sérült állapotban kézbesítenek ki, a címzett azonnal vétessen fel erről jegyzőkönyvet a postai kézbesítővel. Ha kiderítették a kárt, ugy ezt közölni kell a feladóval, aki aztán a maga részéről kártérítést követel a postától. Tehát a feladónak, vagyis annak a cégnek kell kártérítési igényvel fellépni, amely postára adta a csomagot,

a címzettnek csupán az a kötelessége, hogy a kárt jegyzőkönyvben állapíttassa meg.

Ezzel szemben, ha vasuton történik a szállítás, nagy a különbség, ha a címzett maga veszi át, vagy pedig szállító továbbítja hozzá. Mindkét esetben, mint már fentebb mondtuk, okvetlenül át kell venni a küldeményt. Ha a címzett maga veszi át a küldeményt és kárt vagy súlydifferenciát állapít meg, azonnal jegyzőkönyvet vétet fel az illetékes vasuti tisztviselővel. Abban az esetben, ha szállító hozza a küldeményt, a címzett

semleges tanuk jelenlétében köteles megvizsgálni a szállítványt, ha ezen látható sérülések vannak. Ha megállapítható a kár, nyomban előterjesztést kell tennie a vasuti vezetőségnek kár-jegyzőkönyv felvételére.

Az eladás művészete

A kereskedő joggal örvend, ha üzletet csinált. De a sikerült eladás fölött érzett örömben nem szabad megfedkezni arról, hogy azonnal, vagy később további eladást üssön nyélbe, illetve ugyanazt a vevőt újból vevőnek megfoghassa.

Ez nem is olyan nehéz, mint az első pillanatban látszik. Egy kis fejtöréssel és kereskedelmi ügyességgel naponta egész sereg alkalmat lehet találni, amelyek kellő kihasználással emelik a forgalmat. Sok kereskedő az úgynevezett többlettel igen szép anyagi eredményt szokott elérni. Néhány példa:

A háziasszony valamiből csupán negyed kilót akar vásárolni. E helyett azonban valamivel nagyobb mennyiséget visz haza.

Ha csak néhány dekával több az eladott árucikk, mint amennyit a vevő vásárolni akart, száz ilyen eladás tekintélyes bevétel többletet eredményez.

Más példa: Egy fiatalember kalapot vásárol a divat-boltban. Nincs is szándékában mást vásárolni. Az elárusító inget is, divatos nyakkendőt is mutat. A fiatalember megvásárolja az inget is, a nyakkendőt is, pedig csupán kalapot akart vásárolni.

Más. A cipőboltban félcipőt vásárolok. Cipókrémet is ajánlanak, amely tartóssá teszi a cipő bőrért. Természetesen megveszem a felajánlott sámfát is, hogy a szép cipő ne kapjon ráncokat. Nekem nem juttott volna ez az eszembe. Ezért aztán azzal ez érzéssel távozom a boltból, hogy nagyszerűen kiszolgáltak.

A leghelyesebb, ha jegyzéket készítünk azokról az árucikkekről, amelyeket ilyen módon a többiekkel együtt el lehet adni.

A vevő a legtöbb esetben nem is gondol arra, hogy más is kell neki, amikor valamit vásárol.

Ha már rég eltávozott, jut csak eszébe, hogy ezt és ezt is akart vásárolni. És ilyenkor az utjába akadó legelső boltba megy be. A legtöbbször a vevő jóformán nem is tudja, hogy mi mindent lehet kapni abban az üzletben, amelybe először betéved és ezért megvásárolja más-hol szükségleteinek nagy részét.

A kereskedő nézzen utána, hogy törzsvevői nála vásárolják-e az együvé tartozó cikkeket?

Ha nem, akkor igyekezzék kikutatni ennek az okát. Ennek révén sok értékes felvilágosítást fog szerezni és pót-üzleteket is fog csinálni. A vevő hálás a kereskedőnek a megfelelő utbaigazításért, még hozzá, ha a kereskedő ügyes formában szaktanácsot is fűz hozzá.

Fodorné és Weinfeldné

speciális kozmetika. Strada Alexandri No. 3.

!! **Összes szépséghibák szakszerű ki-** !!
kezelése. - Tonikványok kiképzése.

A fáradtság mindenesetre nem nagy. Többlet-kiadás nem származik es a kilátás, hogy a pót-eladással az idők folyamán tekintélyes forgalomtöbbletet lehet elérni, igen nagy. És kinek ne jöjjön ez jól?

Amit érdemes utánozni

Egyik nagyobb németországi városban láttam a következőt. Egy rövidárukereskedés eladó-pultján, amelyen sok árucikk van, elől konzolszerű, keskeny deszkalapot helyeztek el úgy, hogy a vásárlók a kezükben levő csomagokat ezen a deszkalapon kényelmesen elhelyezhették. Ugyanígy készülék van a pénztárnál is. Igen célszerűnek bizonyult ez az egyszerű dolog, mert a vevő leteheti csomagját és így a fizetésnél mindkét keze szabad.

Ennek a boltnak a tulajdonosa — megjegyzendő, hogy nem is valami nagy az üzlet — állandóan ujit.

Igy a bejárat közelében külön lerakódóhelyet létesített ama csomagok számára, amelyeket a vevők magukkal hoznak a boltba.

Magától értetődik, hogy a közönség szívesen veszi ezt a kényelmi berendezést, amely emeli a vásárlási kedvet, mert a vevő nyugodtan válogathat a portékában, nem kell aggódnia a csomagjáért. Ha sok a vevő, számozott cédulákat adnak, hogy a csomagok visszaadásánál cserék ne forduljanak elő.

Elsős időben tanulóifjú áll a bolt bejáratánál és elveszi a vevőtől

az esernyőt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ennek is megvan a maga előnye. Bizonyos, hogy majdnem minden áruházban van esernyő-állvány. Másfelől udvariasan megkérlik a vevőt, hogy vizes esernyőjét helyezze el ezen az állványon, a szóban forgó kereskedésben ettől is megkímélik a vevőt. Vásárlás közben a vevő nem kénytelen az esernyőjére vigyázni. Ezenkívül elkerülhető, hogy a nedves esernyő esetleg kárt tegyen a pultra kiterített áruban. Az udvarias felszólítás, hogy „*vevő adja át megőrzés végett az esernyőjét*”, igen jó benyomást kelt.

A meleg évszakban ez a kereskedő a boltjában és a kirakatában a következő szövegű plakátokat függeszti ki:

„Bevásárlás előtt vagy után ebben a hűvös boltban vásárlási kényyszer nélkül üdülhet”.

Nem kell azt hinni, hogy valami nagyobb szabású üdülőhelyet rendezett be. Csupán spanyolfalak segítségével, amelyekre díszítésül kisebb árucikkeket függesztett, kis részt elkülönített az üzlethelyiségben. Asztalt, székeket és padokat helyezett ide, az asztalon képeslapok, amelyeket díjtalanul lehet végignézni. Friss levegőről a ventilátor gondoskodik.

Amint látható, nem is kellene nagyvonalú berendezések, hanem aránylag egyszerű eszközök segítségével is lehet a vevő kényelméről gondoskodni. Ez a kényelem a vevő vásárló-hangulatára kedvező hatással van. Ezentúl nem lebecsülendő ingyenes-reklámhoz jut a kereskedő, mert mindenütt beszélnek az ötletes kényelmi berendezésekről. És ami a fontos, nem jelentenek sok kiadást. Az eredmény sokszorta túlhaladja a befektetést.

Dr. Demian Aurél ügyvéd ur és lapársaink figyelmébe

(Arad.) Nyilvános törvényszéki tárgyaláson „revolverlapokat” emlegetett dr. Demian Aurél ügyvéd s noha nekünk semmi közünk ehhez a titulushoz, mégis, mint ebben a kérdésben *szakértők*, ki kell oktatnunk a tulbuzgó prókátor urat.

Mindenekelőtt azt állapítsuk meg, hogy tulajdonképen mit értünk lap alatt.

Egy lapvállalat befelé éppen olyan üzlet, mint bármely gyár, bank, textilkereskedés vagy sarki fűszeresbolt. Fizetett munkatársak dolgoznak a szerkesztőségben, külső és belső tisztviselők adminisztrálják a kiadóhivatalt, papírt kell rendelni a gyárból, a lapot munkások és gépek állítják elő, fizetett emberek hordják szét az olvasókhöz, házbért is pontosan kell fizetni — ugye ügyvéd ur! — és nem utolsó sorban az állami és városi adókkal sem lehet hátralékban maradni. Temérdek pénzbe kerül ám a lap, ügyvéd ur, amíg eljut az olvasó asztalára. Egy lapvállalatba — legyen akár napi-, akár hetilap — ha a kiadó tisztességesen akarja fentartani, tekintélyes tőkét és kitartást kell belesztálnia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eg ylapot — legyen az akár napilap, akár hetilap — rendszerint újságíróból lett kiadó hiv életbe, akit a tehetség és elhivatottság predecstinál erre a minden izében izgalmas vállalkozásra és aki ismeri a lapesinálás minden csinját-binját, akinek a lap technikai és szellemi irányítása a vele született tehetségből kifejlesztett, kicsiszolt mestersege. Rutinos meglátásán, ötletességén, esetleg kereskedői érzéken mulik azután, hogy milyen irányt ad lapjának, de sok függ a helyzeti, gazdasági és politikai adottságoktól is.

Egy lap lehet politikai, társadalmi, művészeti, szépirodalmi, vagy szaklap,

de mindig olyan legyen, amilyent a közönség szivesen fogad, azért, mert tartalmát hivatásos tollforgatók, vérbeli újságírók írják, akik mindenkor köteles lelkiismeretséggel és utánjárás-sal végzik el munkájukat.

A lap tehát, dr. Demian ügyvéd ur, — mint említettük — többnyire hivatásos szakmabeliek vállalkozása, amelyhez ugyanaz a pénz kell, amilyent a Banca Naționala bocsájt ki és amilyenre Önnek is szüksége van ügyvédi gyakorlatában. Ezt a pénzt a lapvállalkozók ugy teremtik elő, hogy a hatalmas költséggel előállított lapot forgalomba hozzák — pénzért. Csodálatos, de így van. Pénzért árusítják az újságokat és pénzért árusítják bennük azt a helyet is, amelyet reklám vagy érdekközlemények céljaira kibérel a közönség. Ilyen hirdetések és közlemények minden lap hasábjain helyet foglalnak, akár Temps, akár London News, Neue Freie Presse, Universul, vagy Aradi Köz-

löny is a lap neve. Ezt csupán azért említjük fel, mert hátha megfeledkezett erről az ügyvéd ur. Mert bizonyára csak feledékenységről van szó az Ön részéről, ami később ki is fog tűnni. Tehát a lapvállalatnak elő kell teremnie az előállításához szükséges összeget, még pedig az adott lehetőségek határain belül. Ezek a lehetőségek pedig előfizetők és hirdetők akvirálásából állanak. Ez volna egy lapvállalat üzleti megvilágítása. A kiadó tehát *pénzért* kínálja a portékáját, az ujságot, — a vesződséggel, fáradsággal, költséggel előállított lapot. Mert a szedőgépekből és rotációsokból — ügyvéd ur — ujságot és csakis ujságot állítanak elő szorgalmas nyomdászkezek és nem bakancsot vagy kanavászt.

A lap akkor, amikor az olvasó kezébe kerül: — *kultura*. De csak akkor kultura,

ha a lapot hozzáértők, hivatásos ujságírók, szakemberek írják.

Amikor tehát általában lapokról beszélünk, nem lehet arra gondolnunk, hogy a lap kizárólag üzleti vállalkozás vagy kizárólag kulturális célokat szolgáló misszió. *Ez a kettő szorosán egybeforrt.* Ugyanaz, mint a színház esetében. Amikor a színházi pénztárnáf jegyet árusítanak: — *üzlet*. Amikor a színházi rezsit fedezik: — *üzlet*. De amikor a közönség benn ül a nézőtérben és felgördül a függöny és az előadás megkezdődik: — *ez már kultura*. Amikor egy tárlatot meglátogatunk és a művésztől egy képet akarunk vásárolni, tehát a kép adás-vétel tárgyát képezi: — *üzlet*. De amikor a megvásárolt festménnyel a lakásunkat díszítjük, vagy a kép egy muzeum leltári darabját képezi: — *kultura*.

Amíg egy ujság az olvasó asztalára eljut, verejtékes munkával állítják elő azt olyan *hivatásos ujságírók*, akik az elindulásnál megesküdtek tolluk szentségére, akik *szegénységi fogadalmat tettek*, mert

Minőségi áru!
Mindenütt, mindenkor kapható!

JUPITER

Minőségi áru!
Mindenütt, mindenkor kapható!

ritka kivétellel kevesen közülük remélhetnek mást ebben az életben, minthogy párnás ágyból költöznek majd át a másvilágra.

Végig kell csak tekinteni az ujságíró-renden és megállapítható, hogy

egyetlenegynek sincs vagyona, egyetlenegynek sincs biztos holnapja és egyetlenegy sem tudja előre, mi történik vele és családjával, ha betegség veri le a lábáról.

A háboru előtt annyira-amennyire nyugodt megélhetést biztosított az ujságírói pálya. A változott idők folyamán, az áldatlan gazdasági viszonyok következtében, főként a kisebbségi lapok mind jobban és jobban összezsugorodtak, aminek az lett a szomorú következménye, hogy

érdemes, tehetséges, elhivatott ujságírók kiszorultak a redakciókból,

hogy helyet adjanak a fiatalabb és olcsóbb munkaerőknek.

Önnek, ügyvéd ur, könnyű volt a helyzete, amikor beleszületett egy nagy vagyonba. Emeletes bérházak boldog tulajdonosának vallhatja magát és ha az ügyvédi irodája nem is váltja be a hozzáfűzött reményeket, Önnek akkor sincsenek gondjai. Az Ön hozzátartozói — *hála kedves szülei gondoskodásának* — valószínűleg sohase fogják tudni, hogy mit jelent nélkülözni, hogy mit jelentenek a házbérgondok, hogy mit jelent a háztartáspénz és a gyermekek beiratkozási díja.

A redakciókból kiszorult tehetséges, értékes, deresedő fejű zsur-nalisták azonban rendszerint szegény szülők gyermekei, akik se sarokházakat, se bankbetéteket, se részvényeket nem örökölték.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ezek kiszorultak gondjaikkal az uccára és a világon semmi egyébhez, mint ujságíráshoz, nem értenek. De ehhez aztán alaposan értenek. Irni tud mindegyik. Ezek nem vehettek a hónuk alá egy vég vásznat, hogy házaljanak; de más pályát sem választhattak, mert attól, hogy valamit előről kezdjenek tanulni, már elkéstek. De azért sem kezdhettek volna más üzleti vállalkozást, mert nem rendelkeztek a szükséges anyagi erőkkal.

Ezek az emberek nem takaríthattak maguknak pénzt.

Vagyon helyett csak barátokat és ellenségeket gyűjtöttek.

A barátaik, akiknek sokszor felbecsülhetetlen szíveségeket tettek, akik

Bundák Neuländer E.
szőrmék
legolcsóbban
szücsnél
Fischer Eilz-palota udvarán

Pénzfelvételre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében; — csak fényképes igazolvánnyal rendelkező kiadóhivatali megbízottaink vannak feljogosítva.

az ujságírók trambulinnak használták fel, a szolgálatokat mindig csak barátságos vállveregetéssel honorálták. De a barátok táboránál hatalmasabb az ellenségek táborá.

Senki könnyebben és indokolatlanabban nem szerez magának ellenséget, mint az ujságíró.

Soha olyan ártatlan témát fel nem dolgozhat az ujságíró, hogy pro- és kontra-vélemények ki ne alakuljanak. Ne is beszéljünk olyan esetekről, amelyek kriminális ügyekből kifolyólag kerülnek nyilvánosságra. Elegendő azonban egy ártatlan mükedvelő-előadásról szóló kritika, vagy időjárásjelentés, hogy százan és százan megnehézteljenek az ujságíróra, jóllehet az ujságíró a legcsekélyebb rosszindulat sem vezette cikke megírásában.

Ezek az uccára szorult tehetséges és képzett ujságírók, miután semmilyen más pályán elhelyezkedni nem tudtak és semmi más módon egzisztenciájukat nem biztosíthatták, önálló lapvállalkozásokba merészkedtek. Nem szívesen tették, mert a létfenntartással járó kötelezettségek mellé odaszegődtek a lapkiadással járó gondok is.

Ezek az ujságírók természetesen nem grundolhattak világlapokat. Megelégednek azzal, hogy gondolataikat, kritikáikat, kommentárjaikat, mindenkor közérdekből, egy kisebb területen belül terjeszthessék

és ezzel éppen csak a megélhetéshez szükséges legminimálisabb jövedelmet biztosíthatják maguknak.

Ezeknek a kisebb lapalakulásoknak természetesen nem áll rendelkezésre hatalmas redakció, vagy adminisztrációs személyzet.

E lapok szerkesztő-kiadói kénytelenek mindent egyedül végezni. Szerkesztik a lapot és hogy a költségeket előteremtsék, nem szívesen, *urcpirulva*, de kénytelenek a lap üzleti ügyeit is lebonyolítani. Ez alatt pedig — mint előbb említettük — egy tisztességes lap, akár nagy napilap, akár kis hetilap, nem érthet mást, mint

előfizetők és hirdetők akvizitálását.

Felkeresnek ebből a célból olyan embereket, akik ilyen szempontból számításba jöhetnek és az ügyességükön mulik, mint bármely más üzletnél, hogy sikerül-e az akvizitálás vagy sem.

Amikor dr. Demian Aurél ügyvéd ur egy nyilvános törvénytudományi tárgyaláson debonasztálóan nyilatkozott revolverlapokról, akkor nem tett egyebet, mint amit mi és velünk együtt és egyidőben száz és száz lap tesz évek hosszú sora óta: kiirtani a sajtógangsztereket.

De csak sajtógangszterekről lehet szó, akik aladássák a tisztességes sajtó fogalmát.

Ezeknek a sajtógangsztereknek semmi közük a becsületes ujságíráshoz, ezek a sajtóbrigantik tehetségtelenségükkel semmit sem tudnak nyújtani a közönségnek. Ezek az utszéli haramiák veszélyeztetik a közönséget és a közbiztonságot.

Az ügyvéd ur nem disztíngvált.

Az ügyvéd általánosított is ezzel a kijelentésével, amihez sem joga, sem érkeje, sem lelki beállítottsága nem volt.

Legkevésbé dr. Demian Aurél ügyvéd urnak volt joga ilyen kijelentést tenni, mert

ő is azok közé tartozik, akik az álhirlapírók és bizonytalan célú lapok számát szaporították.

Pillanatnyilag bizony megfélemezett védői tulbuzgóságában arról, hogy az ő főszerkesztésében jelenik meg a „Proprietarul de casă — Der Hausbesitzer — A háztulajdonos” című háromnyelvű kis négyoldalas sajtólap, amelyet az ő megbízottai házról-házra járva, különböző igényekkel ráoktrojálnak a közönségre. Az a kevés ember, aki ismeri ezt a sajtószörnyszülöttet, bizonyára igazol bennünket abban, hogy

erre a zszurnalisztikai szégyenre senkinek a világon szüksége nincs, csupán dr. Demian Aurél ügyvéd urnak.

Ennek a lapnak létjogosultságát még véletlenül sem igazolhatja senki, mert mindazt, amit leközölt és leközöl, az olvasók mindenkor megtalálhatták és megtalálhatják a komoly napilapokban.

Az ügyvéd ur, aki az említett alkalommal olyan feltűnően kihangsúlyozta véleményét a revolverlapokról, elmulasztotta egyidejűleg leírni az általa pellengérré állított sajtó természetrajzát. Nem magyarázta meg elég világosan, hogy

revolverlapok alatt mindenekelőtt azokat az orgánumokat értjük, amelyekre semmi szükség nincs, amelyeket nem hivatásos újságírók szerkesztenek és amelyeket mint értéktelen, felesleges lapokat sóznak a közönség nyakába.

Teszik ezt pedig olyan egyének, akiknek sem elhivatottságuk, sem tehetségük, sem rátermettségük nincs.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Csakis ezek a lapok a revolverlapok.

Az olyan lapok, amelyek ellenértéket nyújtanak az olvasóknak, amelyek bármilyen szempontból érdekesek, különlegesekek és tartalmuknál fogva egyedülállóak és amelyekből az írásművészetet kapja cserébe pénzéért a közönség, azok sohasé lehetnek revolverlapok.

Hivatásos lapszerkesztő-kiadók sohasé sorozhatók a revolver-zszurnalszták kategóriájába, mert náluk a toll tisztasága, a szív és lélek nemessége, az agy józansága mindenkor felülkerekedik az illegális uton szerzett jövedelmek nyújtotta életörömlőkön.

Ezek a lapszerkesztő-kiadók — mint említettük — nem szívesen, de kénytelenek egyedül elvégezni a szerkesztés és adminisztráció munkáját, de

mindenkor megőrzik írói szabadságukat és önállóságukat és sohasé hozzák közös nevezőre anyagi érdekeiket a közérdekkel. Ezeknek és ezeknek tesznek szolgálatot, anélkül, hogy a legcsekélyebb ellenszolgáltatást is elvárndk, de bármely percben hajlandók anyagi áldozatokat hozni, lemondani érdekeikről magasabb szempontokért, az igazságért: a közérdekért.

Amikor tehát ezekkel a sorokkal egy kis leckét adtunk ügyvéd urnak a tisztességes sajtó és a revolver-zszurnalizmus lényegéről és a kettő között fennálló óriási különbségről, egyuttal kérjük,

engedje dt tovdbbra is csak nekünk a harcot a sajtó mindentájdítju gangszterei ellen,

akik tehetségtelenségükkel olyan fércnyomtatványokkal árasztják el a közönséget, amilyenekre semmi szükség nincs és amelyek terhére vannak mindenkinek. Ezt az irtóhadjáratot bizza csak ránk, ügyvéd ur, mert az Ügyvédi Kamara tiszteletreméltó új vezetősége sem látná szívesen, ha a tagok sorából kívülállóké végeznék el a tisztító munkát. Ez a feladat reánk hárul, — hivatásos ujságírókra, — akik általában a közérdekért is legalább annyi áldozatot hozunk, mint ügyvéd ur, akinek nevével eddig közügyekben még nem találkoztunk. A neve ékeskedjék „főszerkesztői” ragyogásában továbbra is a „Proprietarul de Casă — Der Hausbesitzer — A háztulajdonos” című zöldséggyűjteményen és elégedjek meg az ezzel járó kis elfoglaltságával ügyvédi irodájában, az Örök Csend Birodalmában.

GELLER ÖDÖN

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egyes szám ára 20 lei
Magyarországon 60 fill.
Jugoszláviában 5 dinár
Csehszlovákiában 4 c. k.
Amerikában 1 évre 6 d.

Előfizetés egy évre: vállalatoknak, nagykereskedőknek és külföldre 1000, magánosoknak 600 lei

Orvosi hírek: hasábonként 50 lei. Gyászjelentések: egész oldal 4000 lei, féloldal 2000 lei.

Megjelenik minden hó 1-én, 11-én és 21-én. Hirdetések közvetlenül a kiadóhivatalhoz küldendők be, vagy bármelyik hirdetésiroda útján is feladhatók. A hirdetések díja szövegoldalon 8 lei, hirdetés oldalon 6 lei, — négyzetem-ként. Nyitóról rovatban 50 lei, szövegközti részben 32 lei a sordíj. Ünnepi számokban a hirdetések és egyéb közlemények ára 50 százalékkal magasabb. Amely közlemények végén szerzőjel (x) van, fizetett közlemények vagy kiadóhivatali hírek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Arad, Bul. Reg. Ferdinand 19.
Telefon: 525.

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—10-ig, d. u. 4—6-ig.

Nyomda: Bulevardul Regele Ferdinand 5.

Consum és Inlesnirea tagok bevásárlási helye:

Hartmann Kálmán ékszerész,
ARAD, Minorita palota.

Őszi szövetujdonságok megérkeztek.

Legnagyobb angol és francia divatlapok szerint öltözhet, ha felkeresi

CSONT

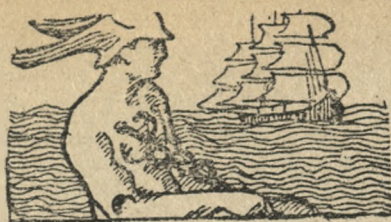
„Revu” uriszabóságát.

Arad, Str. V. Goldiş — Palatul Banca Românească

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ami
a lokomotív-
nak a gőz,

az
a kereskedő
neka reklám!

Válassza reklámtanácsadójaul az

»AGGE«

propaganda vállalatot. Díjtalan szaktanácsot adunk, reklámjait megtervezük, megszövegezzük, költségvetést készítünk és elvállaljuk reklámügyeinek elintézését.

Kizárólagos joggal intézzük a város területén elhelyezett szabadtéri idegen reklámok intékezését.

Minden köztelekről látható — idegen ingatlanon középületen, vagy közterületen — elhelyezett reklám, bármilyen anyagból vagy nagyságban (közterületbe nyúló fény-, fal- vagy háztető-, zászló- kirakati transzparens-, hirdetőoszlop-, favédőrács-, közpad-, aszfalt- röplap-, táblahordási-, kocsijárató-, repülőgépreklám, stb.), mely másutt van kihelyezve, mint ahol a reklám cikkét gyártják, — az idevonatkozó szabályrendelet értelmében az állami illetékek kivül városi illeték alá esik.

Hirdessen általunk a városi és vidéki autóbuszokon, sporttelepeken, a strandon, uccai hirdető- és villanyoszlopokon, vagy olyan modern szabadtéri reklámlehetőségek formájában, amelyek állami vagy városi bérlemény tárgyát képezik.

Teljes felelősséggel vállalunk különleges reklámpropagandát az ország bármely részében.

Elhelyezünk reklámokat pályaudvarokon, póstahivatalokban, fürdőhelyeken, vasutakon, hajókon, szállodákban és kávéházakban. Elvállaljuk az ország egész területén kirakati propaganda rendezését. Megbízásokat vállalunk a bucurestii rádióleadás propaganda programjára.

Reklámszakmába vágó különleges reklámcikkek országos vezérképviselőtét bírnak, kívánságra készséggel küldünk ajánlatot.

Gyors, megbízható és olcsó az AGGE propaganda

Ajánlatunk révén megtakarítunk rengeteg feleslegesen elpazarolt időt, céltalanul kidobott pénzt és hiábavaló fejtörést.

Eredményteljes reklámpropagandát csak tapasztalatokban és gyakorlatban gazdag, elhivatott szakemberek fejthetnek ki!

„AGGE“

reklámvállalat erdélyi központja: Arad, Bulvárdul Pegele Ferdinand 19 sz. — Telefon 525.

Amikor a kereskedő pihen, helyette a reklám dolgozik